

רבי ראובן מרגליות

מחקרים בדרכי התלמוד וחידותיו מאמר ח'

ובכן אחרי שר' אליעזר מעולם לא אמר דבר שלא שמע מפי רבו, הנה כמובנותיו גם הסתמיות נחשבות כדעת רבי, ר' אליעזר ורבו אשר נמנו קיבל הלכה זו. אבל רבו זה לא ידענו אם הנהו מבית הלל או מבית שמאי שבמקום בית הלל אינה משנה כלל ואינם נמנים¹¹, לכן לא יחשב ר' אליעזר בכל הלכותיו רק כיחיד, ואך לאשר היה או שעת הדחק החשיב רבי את דבריו כדעת רבים¹².

ובאמת ידיו רב לו לאוקמי גירסא, אך לאשר יכולנו לומר להיפוך שמועותיו עדיפות מהכרעות כל אחד מחבריו כהחלטות הבת קול המובאת בב"מ נ"ט, ב שאמרה כי הלכה כמותו בכל מקום כשתיחיד חולק עליו, לאשר מתנגדו נחשב כיחיד, דעת עצמו, בעוד שהוא ר' אליעזר יחשב בכל מקום כרבים אחרי שעלינו לצרף למנין דעת רבו שממנו קיבל¹³, עדיפות זו מעטו באמרם „שמותי הוא“ וב"ש במקום ב"ה אינה משנה, וכשלא נמנה דעת ב"ש נחשב ר' אליעזר ככל אחד מחבריו התנאים כיחיד, ובכן צריכים להכריע כל הלכה, ביחד אי מסתבר טעמו יותר מטעמו של חבריו¹⁴.

וראה חולין ל"ט, ב מעשה היה בקסרי כו' לא אמרו בה איסור מפני כבודן דרבנן, לא היתר מפני כבודו דר' אליעזר, שלכאורה זה מפליא, קסרי לא היה מקומו של ר' אליעזר, כי מתושבי לוד היה, ומה ענין אמרם שמשפני כבודו דר"א לא הכריעו כרבים, ולפי האמור יובן כי כל אחת מהלכותיו של ר"א היא בספק אולי קיבל אותה מבית הלל, וצריכים לצרף למנין דעתם וייחשב כרבים¹⁵.

ונקטו בתוספתא עדיות פ"א: לעולם הלכה כדברי המרובין לא הוזכרו דברי יחיד בין המרובין אלא שמה תיצרך להן השעה ויסמכו עליהם, וחכמים אומרים לא הוזכרו דברי יחיד בין המרובין אלא מתוך שזה אומר טהור וזה אומר טמא כדברי ר' אליעזר, יאמרו לו כדברי ר' אליעזר שמעת. הדגישו לנקוט בדוגמא את ר' אליעזר שהוא שעליו כוון התנא קמא באמרו שזכרו דברי היחיד כדי שאם תצטרך השעה יוכלו לסמוך עליו גם נגד דעת רבים, אם כי מקרא מלא הוא אחרי רבים להטות וזה יסוד גדול בהוראה, עם כל זה בשעת הדחק יחשב גם ר' אליעזר כרבים שמצדדים אנו דעת רבו.

21. וזה שסיימו בחולין שם אמר רב שיובי לא אמרו בה היתר מפני כבודו דרבנן שמעון בן גמליאל כו', כסגנון שנקטו בב"מ נ"ט ב בחזרו של עכנאי לא נטל מפני כבודו של ר' יהושע [שכמותו הכריעו אז הרבים שבאותו מעמד] ולא זקפו מפני כבודו של ר' אליעזר, שמה גם הוא יחשב כרבים, וזהו גם כבודו של רבן שמעון בן גמליאל שהלכות קצובות היה אומר מפי בית דינו ירושלמי ב"מ פ"ה ה"ח, לכן נחשב גם הוא כרבים, ובמחקר מיוחד הוכחתי שדברי כל אחד מנשיאי המחיבתא הכללית הלכות קצובות הן מפי בית דינם כמו שטבע רבינו הקדוש הרבה פעמים משנתו נגד דעת עצמו כשחלקו עליו, ובוה יאירו לנו דברי הנמוקי יוסף במועיק פ"ג רבן גמליאל אומר ר"ה ויח"כ כרגלים כו' והלכה כר"ג דכל מקום ששנה רבן גמליאל בפשנותינו הלכה כמותו חוץ כו' ראה בנהש"ס שם ובקרבן נתנאל שעל הרא"ש כתובות פ"ה ס"י כ"ז אות כ' שהכלל הלכה כרשב"ג במשנתנו קאי בין ארשב"ג הראשון בין על רשב"ג השני אביו של רבי.

חולין לט

עניין: לא אמרו בה היתר משום כבודו של ר"א

ב"מ דף נט :

וזה הוא תנור של עכנאי מאי עכנאי אמר רב יהודה אמר שמואל שהקיפו¹⁶ דברים כעכנאי זו ומזאווהו תנא באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו אמר להם אם הלכה כמותי חרוב זה יוכיח נעקר חרוב ממקומו מאה אמה ואמרי לה ארבע מאות אמה¹⁷ אמרו לו אין מביאין ראייה מן החרוב חזר ואמר להם אם הלכה כמותי אמת המים יוכיחו¹⁸ חזרו אמת המים לאחוריהם¹⁹ אמרו לו אין מביאין ראייה מאמת המים חזר ואמר להם אם הלכה כמותי כותלי בית המדרש יוכיחו הטו כותלי בית המדרש ליפול גער בהם רבי יהושע אמר להם אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה אתם מה טיבכם²⁰ לא נפל מפי כבודו של רבי יהושע ולא זקפו מפני כבודו של ר"א ועדיין מטין ועומדין חזר ואמר להם אם הלכה כמותי מן השמים יוכיחו יצאתה בת קול ואמרה מה לכם אצל ר"א שהלכה כמותו בכ"מ עמד רבי יהושע על רגליו ואמר²¹ "לא בשמים היא מאי לא בשמים היא אמר רבי ירמיה שכבר נתנה תורה מהר סיני²² אין אנו משגיחין בבית קול שכבר כתבת בהר סיני בתורה²³ אחרי רבים להטות אשכחיה רבי נתן לאליהו²⁴ א"ל מאי

